

VÍCTOR TORRES. **Polític**

Va ser el somni d'una nit

Víctor Torres (Lleida, 1915), polític, col·laborador d'Irla i Tarradellas i exdiputat i exsenador, va viure el naixement de la República de prop, amb el seu pare proclamant-la a Lleida

De família republicana i il·lustrada

DAVID MARÍN
Com va viure la proclamació de la República el 14 d'abril?

—«Jo era un noi de 16 anys. Havia començat a estudiar a la facultat de dret a Barcelona, però aquells dies jo estava a Lleida. La universitat estava tancada. Recordo que aquell dia l'ambient era extraordinari, a Barcelona i aquí. A Lleida, en assabentar-se aquell dia de la proclamació de Companys a l'Ajuntament de Barcelona i la de Macià al Palau de la Generalitat, també hi va esclatar una gran alegria. Al meu pare li va tocar l'agradable comesa de proclamar la República a Lleida. Ho va fer des d'un balcó, però no pas des del balcó de la

Víctor Torres és un polític veterà de 96 anys. Rep els periodistes en una residència de Lleida, on viu amb la seva dona, la qual no l'abandona mai en cap moment de l'entrevista i escolta els records del seu marit com si fos la primera vegada que els sentís. Torres és fill d'un notable republicà lleidatà, el metge Humbert Torres, amic de Layret i un dels fundadors de Joventut Republicana de Lleida. Víctor és germà del cèlebre poeta Màrius Torres, el qual va escriure un dels poemes més cèlebres sobre l'exili: «La ciutat llunyana».

Paeria. Ho va haver de fer des d'un establiment de beneficència que es deia La Gota de Llet. Estava cap a la zona de la Barqueta, on hi havia el Banc d'Espanya».

—Per què, el seu pare?

—«El meu pare era un personatge central en el republicanisme a Lleida. Havia estudiat a Barcelona i va entrar en contacte amb Layret, Josep Maria Espanya i Lluís Companys, entre altres, i van formar una entitat juvenil que es deia L'Escolar Republicana, que més que un partit polític era un grup d'amics. Els unia el sentiment antimonàrquic, contra la dictadura de Primo de Rivera i el laïcisme que no era antireligiós. El meu pare,

junt amb Alfred Pérez, va ser l'introduïdor del republicanisme catalanista a Lleida. Fins aleshores hi havia a la ciutat una entitat republicana, la Joventut Republicana, i el meu pare i altres s'hi van apuntar i van infiltrar el catalanisme en el moviment».

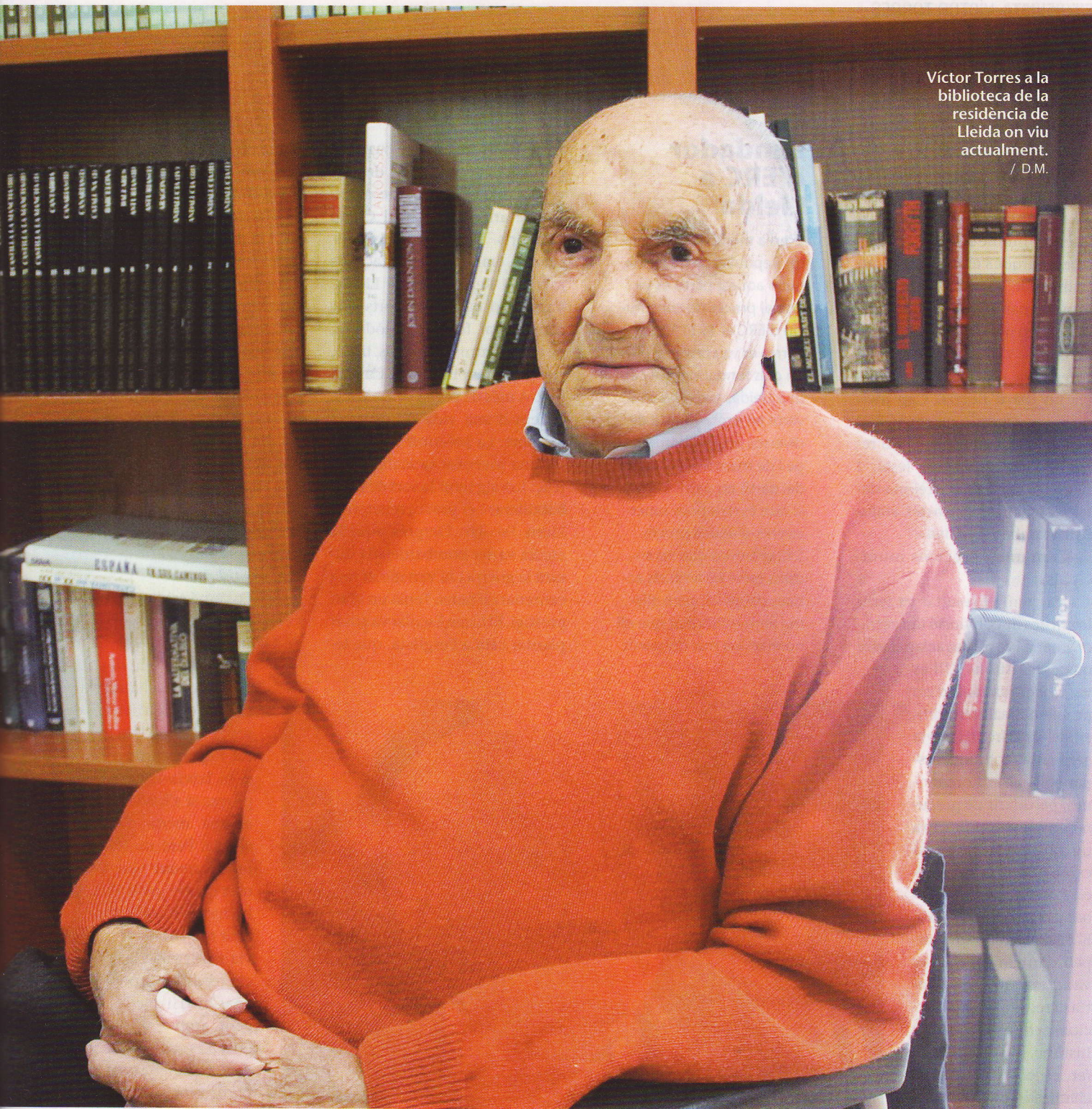
—No hi havia catalanisme abans, al moviment republicà lleidatà?

—«Els republicans anteriors veïen tot això de la cultura catalana com una cosa aliena, poc mo-

Víctor Torres a la biblioteca de la residència de Lleida on viu actualment.
/ D.M.

derna, de la dreta catalana, de Cambó, de tota aquesta gent. El catalanisme estava reclòs als orfeons i als grups sardanistes, i no acabava d'entrar en els cercles polítics més moderns. El meu pare i altres van introduir el virus catalanista dins de Joventut Republicana. Llavors és quan van convertir aquest partit en el més important de la província de Lleida i per això el 1931 vam guanyar les eleccions i es va proclamar la República, també a

Lleida».

—Així, la seva formació política estava cantada.

—«Casa meva era una mena de consolat de la República. El meu avi també havia estat fundador d'una societat republicana a Lleida. La meva formació política, doncs, es va fer en l'ambient familiar. A casa només es parlava d'això. A més d'anar al cinema o a jugar a futbol, a casa quan dinàvem es parlava de Catalunya, de la República, sortia Macià en

la conversa, Companys... Tota la meva infància i tota la meva joventut va ser una constant infiltració d'ideals d'aquest tipus. És a dir, la meva ideologia no té cap mèrit per part meva [riu]. Va ser una injecció infantil que em va anar la mar de bé i que tota la vida m'ha acompanyat. I que va portar que aquell 14 d'abril de 1931 ho visquéssim d'una manera tan especial, nosaltres, però també tota la ciutat».

—Hi va haver problemes de

seguretat?

—«No. I allò crec que va ser un veritable miracle. Vam trencar amb segles d'una monarquia històrica i amb uns anys de dictadura cap a un règim de llibertat absoluta amb el simple vot per una elecció municipal, i tot plegat sense cap violència. Va ser una cosa fantàstica. No es va trencar ni un vidre, a Lleida! No va passar res. Tot era alegria, tot era festa, als carrers es cantava *La Marsellesa, Els Segadors...*»

VT

–*La Marsellesa?*

–«Era el que coneixia la gent. I l'himne de Riego no el sabia ningú. Es cantava *Els Segadors* perquè era l'himne del país i *La Marsellesa* perquè s'identificava amb la llibertat. Es van haver d'improvisar banderes republicanes, perquè no n'hi havia. Les senyores de casa van fer banderes amb l'afegitó de la banda morada. Va ser un dia d'alegria. Cap incident, cap agressió personal, cap església assaltada, res. Jo ho recordo com una gran festa, i m'imagino que a Barcelona devia ser igual, i a la resta de Catalunya, i també a Espanya».

–*Eren unes eleccions municipals.*

–«Sí, però el resultat va tenir una força de convicció tan extraordinària i va ser tan aclaparador que el rei Alfons XIII es va trobar davant d'un problema realment difícil de resoldre. Hi havia gent de la monarquia espanyola, com Romanones, partidaris de procurar un canvi pacífic cap a un nou règim. Però en canvi un sector de l'exèrcit s'oferia al rei per acabar per la força tot això. El rei devia tenir un rampeu d'intel·ligència i es va adonar que anar contra el resultat de les eleccions seria anar contra la història. I va decidir agafar el cotxe i marxar clandestinament cap a Itàlia. I aquí es va acabar el *cueto*. I tot van ser alegries, festa al carrer, cànctics... De tot això n'han parlat molt els llibres, però jo ho vaig viure. Van ser uns dies realment inoblidables».

–*Vostè es va implicar a fons en la nova situació?*

–«Jo fins llavors era un jove de Joventut Republicana de Lleida. I què hi feia jo, allà? Doncs no gran cosa. Jo era jove i el que feia era anar al local a jugar al billar, anava a ballar amb les minyones el diumenge a la tarda, fèiem un cafè o un vermut a la terrassa i

Fundador d'ERC a Lleida

Com a membre de Joventut Republicana de Lleida, quan aquest partit es va unir al procés de constitució d'ERC el 1931 Víctor Torres es va convertir en un dels fundadors del partit a Lleida. Això l'ha convertit en protagonista de diversos actes d'homenatge i de memòria per part del partit els darrers anys, ja que és dels pocs supervivents d'aquell procés. S'hi entreu que no encaixa gaire bé amb els actuals dirigents, però afirma amb rotunditat que ell no marxarà mai del partit

Víctor Torres té 96 anys i encara va a actes polítics d'homenatge. / ANDREU PUIG

on ja fa 80 anys que hi és, i intenta suavitzar la situació electoral del seu partit: «Tenim dues ànimes i ens ha passat ara el mateix que als anys vuitanta: després de 8 anys de col·laboració amb CiU per responsabilitat política, ens van castigar perdent més de la meitat dels vots. Ara, després de 7 anys amb el PSC, ens ha passat el mateix. Però ens refarem».

ens dedicàvem a veure passar la gent a la Barqueta. Ens dedicàvem a aquesta mena de coses. També anàvem molt al Camp d'Esports. El Camp d'Esports, per cert, era la gran realització de Joventut Republicana a Lleida. Va ser un camp d'esports que comprenia futbol, velòdrom, pistes de tennis, de patins, boxa, i les primeres piscines de Catalunya. A més de parlar de política, fruïem d'una vida de casino i d'esport. La joventut nostra va ser una joventut raonablement feliç. Jo vaig tenir la sort de fer el batxillerat i el preuniversitari al Liceu Escolar. Després aquella escola va ser bombardejada durant la guerra i hi van morir mig centenar de nens. Tenia un gran prestigi. El Liceu Escolar va gosar plantar cara a l'església, que te-

nia el monopoli de l'educació a Lleida. Eren uns mètodes d'ensenyament més humans, moderns i laics».

–*Quant va durar aquell estil de vida en la joventut lleidatana i catalana?*

–«Després de la proclamació i l'entusiasme, hi va haver un parell o tres d'anys tranquils. Fins que van començar els problemes polítics i va venir el 6 d'octubre de 1934. El somni va durar poc. La república va ser el somni

d'una nit, d'una nit d'estiu».

–*Com va viure el fets del 6 d'octubre?*

–«Jo estudiava dret a Barcelona, i ja participava en reunions de les Joventuts. Estava en la vida política, i em vaig mullar políticament en els fets del 6 d'Octubre. Alguns diuen que va ser una atzagaiada. D'altres, que va ser un acte de patriotisme de Companys. El meu pare era d'un gran idealisme, però d'un idealisme pacífic, conversador, molt enemic de les aventures. Ell ja va fer una advertència pública dels perills que podria córrer el país en un article al diari en què s'adreçava a Companys».

–*I vostè?*

–«Jo en canvi era llavors un jove de vint anys. Vaig escoltar des de Lleida la proclama de Company i a mi em va entusiasmar. Aquella nit vaig marxar de casa després de sopar, al local de la Joventut Republicana, a veure si hi havia algú, a comprovar si s'havia produït alguna mena d'efervescència. Però no hi havia pràcticament ningú. Només quatre joves i jo. No hi havia ningú organitzant res. Un dels nois havia sentit que a la Diputació repartien armes. Vam anar-hi. Hi havia molta gent amb entusiasme i crits, i es cantava *Els segadors*, i començaven a repartir armes. Avui, quan hi penses, veus que era una situació grotesca, ridícula. Repartien baionetes,

fusells antics, escopetes de caça. A mi em van donar una pistola de canó llarg. I jo no sabia ni carregar-la. Tots allà esperàvem que en Dencàs ens donés instruccions des de Barcelona. A veure què s'havia de fer».

–*Ningú no dirigia?*

–«N'hi ha havia molts que cridaven però ningú que dirigís. Cap a les dues de la matinada va arribar un company corrent. Ens avisava que els soldats baixaven pel carrer Cavallers amb la ba-

ioneta carregada. I llavors [riu], cap a casa falta gent! Llavors vaig arribar a casa, vaig trobar-me el meu germà, en Màrius, que no dormia, preocupat per mi. 'D'on vénis, desgraciat?', em va dir. Li vaig ensenyar la pistola. Va anar al lavabo, va agafar la tovallola, la hi va embolicar, va baixar al carrer i va tirar la pistola al riu Segre. En tornar, em va dir: 'Au, ja pots anar a dormir'. I aquest va ser el meu 6 d'Octubre. Una mica ridícul, oi? Però demostra el temperament de cadascú. Si havia d'anar a trets i hi hagués hagut una mica d'organització, jo hi hagués anat. Després, durant la guerra, ho vaig haver de fer».

–I la guerra?

–«Quan va esclatar la guerra jo estava a Lleida. Aquí no va passar res. Tothom estava pendent del que passava a Barcelona. Al final el coratge dels anarquistes, els comunistes i la Guàrdia Civil que es va mantenir fidel a la República van vèncer el general Godet. Però a Lleida la situació era tranquil·la. Esperàvem enganxats a la ràdio. A casa estaven molt preocupats. Jo vaig sortir a passejar per Lleida a veure què em trobava. Va sortir l'exèrcit de les casernes, els militars van proclamar l'estat de guerra, van posar un ban als edificis i em vaig trobar amb patrulles de soldats. N'hi havia de mixtes, amb soldats i falangistes. Recordo al carrer Cavallers una patrulla d'amics meus falangistes que estaven allà mig uniformats, amb la camisa blava. Era sorprenent. No em van dir res, ni jo a ells. Aquella nit no va passar pràcticament res. Excepte que a Barcelona s'anava decidint la derrota dels insurrectes i va guanyar la revolució. Llavors aquí a Lleida, en veure com es girava la truita, van sortir els del POUM, la FAI, els comunistes, i es van apoderar dels carrers. I van començar les barbaritats. Van ser uns mesos infames. Encara sento vergonya del que va passar a Lleida aquells dies. Va ser espantós. L'única excusa és que era una reacció de violència a una altra violència. A

Lleida, a més, el fenomen es va agreujar per la seva situació a mig camí entre Barcelona i el front d'Aragó».

–Per què?

–«Els milicians feien parada a la ciutat per proveir-se de gasoil, estirar les cames, menjar, i alguns anaven a la presó a buscar presos i afusellar-los al Camp de Mart. I, de passada, tirar uns quants coets incendiàries a la catedral. Això va durar uns mesos. Nosaltres, els de la Joventut Republicana, estàvem espantats d'aquella violència gratuïta. La gent d'ERC eren gent de pau, idealistes, però gent de pau. Lleida estava ocupada per les milícies dels sindicats. Els partits polítics i sindicats es van dotar tots ells d'una força armada. I llavors vam dir, què fem nosaltres? I la direcció es va espantar i ens va deixar lloc als joves. A mi em van posar a la junta, de secretari del partit. Jo vaig pensar llavors que era indispensable que ERC tingués una milícia pròpia».

–I com la van fer?

–«No teníem gaire joventut a la ciutat de Lleida, però a la província, moltíssims. Teníem un gran fitxer de gent jove, i vaig proposar fer una crida als joves pròxims al partit per si volien anar com a voluntaris al front d'Aragó. Vam enviar cartes i telegrams, i al cap d'un mes i mig vam reclutar més de 200 joves de tota la província de Lleida. Gent maca, joves decidits. Llavors vam anar a Barcelona a incorporar-nos a la columna Macià-Companys que organitzava el partit. Vam passar uns dies fent instrucció, i el dia 8 de setembre, ho recordo molt bé, desfilàvem cap a l'estació de França per la via Laietana plena de gom a gom. Aquell és un dels dies més fastuosos de la meua vida. Aquella Barcelona encara acollonida per la repressió i les barbaritats que s'havien fet, es va bolcar aquells dies a la via Laietana amb senyeres, visques a Catalunya i el cant d'*Els Segadors*. A l'estació, Lluís Companys va acomiadar-nos. I va tenir un detall amb nos-

«El meu pare va proclamar la República des del balcó d'una casa benèfica»

«Aquell dia a Lleida no es va trencar ni un vidre, allò va ser un miracle»

«El somni va durar poc, els problemes van desembocar en el 6 d'Octubre»

«El meu germà va dir 'on vas, desgraciat?' i em va prendre l'arma»

«Vaig reclutar 200 nois de Lleida i per ells vaig anar al front»

altres: quan saber que hi havia dos vagons de Lleida ens va venir a saludar. I vam marxar cap a la guerra».

–Com ho va viure?

–«Jo vaig estar tres anys en primera fila. Podria explicar moltes anècdotes. Va ser molt llarg. Vaig sortir com a centurió amb cent homes al meu càrrec, i vaig tornar com a comissari polític de brigada, és a dir, un equivalent a comandant de l'exèrcit. I per a mi això és un gran orgull. Més que haver estat després secretari d'Irla i de Tarradellas a l'exili, diputat i senador en la represa democràtica, més que qualsevol altra cosa. Els anys de la guerra van ser uns anys molt intensos, amb estones d'alegria, d'altres també de fàstic. Era una guerra. I podia haver-me-la estalviat».

–Com?

–«Jo ja era advocat i tenia influència política. Em podia haver salvat. Em podia haver posat al cos jurídic de l'exèrcit, per exemple, i no hagués hagut de disparar un sol tret. Però em sentia responsable: havia convençut dos-cents xicots de Lleida d'anar a fer *tiros*, doncs jo cap a fer *tiros*. Això em va representar un problema a casa. Tenien dificultats, hi havia molta inseguretat, el meu pare era mal vist pels revolucionaris que controlaven Lleida, la meua mare havia mort, en Màrius ja estava molt malalt. Abans de la meua decisió definitiva, li vaig explicar al meu pare la situació. Jo pensava que ell, home de pau i contrari a la violència, em diria que em quedés a casa. Però no. Em va dir que el meu deure era marxar a fer *tiros* amb aquells nois. Després, al cap de tres anys, ja s'havia acabat tot. La República va morir i jo vaig haver d'anar a l'exili, a França. Al principi va ser molt dur. Vaig fer feines de tota mena fins que vaig conèixer la meua dona a Montpeller. Quan van formar el govern a l'exili, Josep Irla em va cridar cap a París. I després, Tarradellas. Si ara em fan mirar enrere... sí, diria que tornaria a fer el mateix».